

MOTORISTEN TAITOJEN HAVAINNOINTI JA ARVIOINTI PÄIVÄKODISSA

Satu Kuisma

Satu Vaahtio

Opinnäytetyö syksy 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) ja LTO-pätevyys

TIIVISTELMÄ

Kuisma, Satu & Vaahtio, Satu. Motoristen taitojen havainnointi ja arviointi päiväkodissa. Diak Länsi, Pori, syksy 2016, 41 s., 3 liitettä.
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan ohjelma, Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kartoittaa nykyisin päiväkodissa käytettävät työvälineet motoristen taitojen havainnoinnissa ja arvioinnissa. Tarkoituksenamme oli myös testata uudenlaisen MOQ-T- motoriikan havainnointilomakkeen käyttökelpoisuutta päiväkotiympäristössä, ja analysoida lastentarhanopettajien kokemuksia lomakkeen käytöstä.

Kohderyhmänä oli yhdeksän lastentarhanopettajaa kuudesta eri päiväkodista Turusta ja Ulvilasta. Tutkimuksessa lastentarhanopettajat havainnoivat ja arvioivat lasten motorisia taitoja MOQ-T-lomaketta käyttäen. Arvioita tehtiin kaikkiaan 83 lapsesta. Työmme oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, ja käytimme aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Aineiston analysoimme aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksessa selvisi, että lastentarhanopettajat pitivät motoristen taitojen havainnointia ja arviointia päiväkodissa tärkeänä. Varhainen puuttuminen nähtiin merkityksellisenä silloin, kun lapsella on motorisen kehityksen vaikeuksia. Lastentarhanopettajat havainnoivat ja arvioivat lasten motorisia taitoja päivittäin arkitöiden lomassa ja kaikkialla käytössä olevia yhtenäisiä lomakkeita ei ole. Nykyisin käytössä olevat menetelmät koettiin suppeiksi ja suuntaa-antaviksi. Motoristen vaikeuksien esiintyessä keskustellaan vanhempien kanssa sekä kollegoiden kanssa tiimipalaverissa. Ongelmien ollessa suurempia konsultoidaan erityislastentarhanopettajaa sekä muita moniammatillisia yhteistyötahoja.

MOQ-T-lomaketta lastentarhanopettajat pitivät helppona ja nopeana täyttää sekä teknisesti että sisällöllisesti. Lomake oli herättelevä ja tukena arkipäivän havainnoille sekä puheeksi ottamisen väline. Väittämiä pidettiin monipuolisina ja kattavina ja tulokset lapsen motorisista taidoista tulevat helposti esiin. Haastateltavat totesivat, ettei lomake sellaisenaan kuitenkaan sovi 5-vuotiaille ja sitä nuoremmille lapsille. Haastateltavat voisivat ajatella käyttävänsä lomaketta hieman muokattuna arkihavainnointinsa tukena yhdessä muiden tiimin jäsenten kanssa.

Asiasanat: motoristen taitojen kehitys, motoriikan haasteet ja vaikeudet, motoristen taitojen havainnointi ja arviointi, MOQ-T-lomake

ABSTRACT

Kuisma, Satu and Vaahtio, Satu.

The observation and assessment of motor skills in kindergarten.

41 p., 3 appendices. Language Finnish. Autumn 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to gain information currently used in motor skills observation and assessment in kindergarten environment. In addition, to test new Motor Observation Questionnaire for Teachers form (MOQ-T) and its usefulness. Moreover, to analyze the kindergarten teachers' experiences about the use of the form.

Nine kindergarten teachers from six different daycare center in Turku and Ulvila took part in the survey. For the study kindergarten teachers observed and assessed the motor skills of children with MOQ-T form, and the study was carried out in a total of 83 children. The study was qualitative by nature and as method were used theme interview. The data were analyzed by using data-based content analysis.

As a result, observing and assessing the motor skills of children in kindergarten was stated important. Early intervention was seen relevant when the child has difficulties in motor skills development. Kindergarten teachers observe and assess children's motor skills daily, but uniform forms have not been available. The currently used methods and forms were seen narrow and only indicative. When the child has motor skill difficulties kindergarten teachers discuss with the parents and the team and when needed, consult the special kindergarten teachers as well as the other multi-professional co-operation partners.

In this study kindergarten teachers found the MOQ-T form easy and quick to fill in both technically and substantively. The form was supporting the observations on the everyday basis and as for a tool it was suitable when some motor skill problems were suspected. The options of the questions were held varied and comprehensive, and the results of the child's motor skills came out easily. The interviewees stated however that the form itself did not fit into five years old or younger children. Instead, they could think of using a slightly revised form as daily support, together with other members of the team.

Keywords: motor skills development, challenges and difficulties of motor skills, observation and evaluation of motor skills, Motor Observation Questionnaire for Teachers (MOQ-T)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MOTORISTEN TAITOJEN KEHITYS	7
3 MOTORIIKAN HAASTEET JA YHTEYS OPPIMISVAIKEUKSIIN.....	9
3.1 Motoriikan haasteet ja vaikeudet	9
3.2 Motoristen vaikeuksien yhteys muihin oppimisvaikeuksiin	10
4 MOTORISTEN TAITOJEN HAVAINNOINTI JA ARVIOINTI	12
4.1 Motoristen taitojen havainnointi- ja arviointimenetelmiä	12
4.2 Motoriikan havainnointilomake MOQ-T	13
5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	15
5.2 Tutkimuksen kohderyhmä	16
5.3 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä	16
5.4 Aineiston käsittely ja analyysi	19
6 TUTKIMUSTULOKSET	20
6.1 Lastentarhanopettajien kokemukset nykyisistä menetelmistä motoristen vaikeuksien tunnistamisessa	20
6.1.1 Nykyiset menetelmät.....	20
6.1.2 Havainnoinnin tärkeys ja nykyisten menetelmien riittävyys.....	21
6.1.3 Päiväkodin toimintamalli motoristen vaikeuksien esiintyessä	22
6.2 Lastentarhanopettajien kokemukset MOQ-T- lomakkeen käyttökelpoisuudesta.....	23
6.2.1 Lomakkeen täytettävyys	23
6.2.2 Lomakkeen myönteiset käyttökokemukset	24
6.2.3 Lomakkeen kehittämistarpeet	25
6.2.4 Lomakkeen vastaavuus ennakko-oletuksiin lasten motorisista taidoista	27
6.2.5 Lomakkeen hyödynnettävyys.....	28
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYDEN JA LUOTETTAVUUDEN TARKASTELU ...	30

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	32
LÄHTEET.....	35
LIITE 1. Päiväkoteihin lähetetty tutkimukseen osallistumispyyntö.....	39
LIITE 2. Infokirje ja teemat haastatteluun lupautuneille lastentarhanopettajille	40
LIITE 3. Apukysymykset	41

1 JOHDANTO

Löysimme yhteisen kiinnostuksen kohteen opinnäytetyöllemme liikunnasta, ja koska molemmat suoritamme sosionomiopintojen yhteydessä lastentarhanopettajan pätevyyttä, valitsimme tarkastelun kohteeksi varhaiskasvatukseen lapset. Osallistuimme vuoden 2015 marraskuussa Innostun liikkumaan -hankkeen järjestämään koulutukseen Motoriikan haasteet oppimisessa. Koulutuksessa esiteltiin Suomessa uutta varhaiskasvatukseen ja alkuopetukseen tarkoitettua motorii-kan havainnointilomaketta.

Piritta Asunta on työryhmineen tehnyt kulttuurisen käännöksen hollantilaisesta opettajille suunnatusta Motor Observation Questionnaire for Teachers (MOQ-T) -lomakkeesta (suomeksi Motoriikan havainnointilomake, MOQ-T-FI). Kääntäminen tapahtui kuudessa vaiheessa, joista viidennessä lomaketta testasivat opettajat. (Asunta, Viholainen, Westerholm & Rintala 2015.) Piritta Asunnan (2015) mukaan lomaketta ei ole tarpeeksi testattu päiväkodeissa, vaan enimmäkseen koulumaailmassa. Aihe on ajankohtainen, koska lapsella, jolla on motorii-kan oppimisvaikeuksia, on usein myös muita vaikeuksia, kuten kielellisiä häiriöitä, käyttäytymisen ja tarkkaavaisuuden ongelmia sekä oppimisvaikeuksia (Niilo Mäki instituutti i.a.). Lomakkeen testaamiselle päiväkotiympäristössä oli selkeä tarve ja niin saimme idean opinnäytetyöhömme.

Päiväkodissa huomattuihin motorisen kehityksen ongelmiin tarttuminen ennaltaehkäisee lapsen myöhempiä ongelmia ja helpottaa hänen kouluun siirtymistään. Lasten päivittäinen liikkuminen on tärkeää ja olemme huomanneet harjoittelussa ja on tutkittu, että motorisesti heikoimmilla lapsilla on usein vaikeuksia oppimisessa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. Toivomme, että aihe on ammatillisesti hyödyllinen kaikille lastentarhanopettajina työskenteleville koulutustaus- tasta riippumatta sekä muille varhaiskasvatukseen parissa toimiville.

2 MOTORISTEN TAITOJEN KEHITYS

Liikkuminen on lapsen perustarve ja yleensä hän mieltää sen hauskaksi ja luonnolliseksi. Liikunnan avulla voidaan vaikuttaa lapsen minäkuvaan, sosiaalisen kehittymiseen ja itsetunnon vahvistamiseen. Liikunta myös edistää fyysistä ja motorista kehitystä ja sen avulla voidaan tukea myös muuta oppimista ja kehitystä. Lapsen liikkumisen perusteella voidaan tehdä karkea arvio hänen kömpelydestään tai taitavuudestaan, mutta tarkempaa arviointia varten kasvattajalla tulisi olla tietoa motorisesta kehityksestä. On kehitetty monenlaisia testejä arvioimaan motorisia taitoja, mutta nämä eivät pelkästään riitä vaan tarvitaan jatkotoimenpiteitä, kun huomataan vaikeuksia näissä taidoissa. Motoristen taitojen arviointia olisi hyvä tehdä toimintakauden aikana useamman kerran ja näiden välissä monenlaisia liikunnallisia harjoituksia. Motoristen taitojen kehityksen vaiheiden tuntemuksen lisäksi kasvattajan on tärkeää tietää, miten lasta tuetaan eri vaiheiden oppimisessa. (Karvonen, 2000, 9–15.)

Motoriset perustaidot lapsi saavuttaa normaalisti 5–6-vuotiaana. Motoriset perustaidot koostuvat liikkumis-, tasapaino- ja käsittelytaidoista. Perustaitojen oppimisen on tapahduttava monipuolisesti, koska ne ovat pohjana erilaisten liikuntalajien vaatimille taidoille. (Herttuainen & Lankinen 2009, 6.) Tasapainotaitoihin tulisi erityisesti kiinnittää huomiota. Lapsen tasapaino kehittyy erityisesti 5–7-vuotiaana, jolloin hän oppii pitämään tasapainoa yllä sekä liikkuessaan (dynaaminen tasapaino) että paikallaan seisoessaan (staattinen tasapaino). Liikkumistaitojen avulla lapsi siirtyy paikasta toiseen kävellen, juosten tai kiiveten. Karkeamotorisen käsittelytaidon avulla lapsi muun muassa käsittelee välineitä, esineitä ja telineitä ja hienomotorisen käsittelytaitojen avulla lapsi hän osaa esimerkiksi piirtää, leikata saksilla ja sitoa kengännauhat. (Karvonen 2000, 34.) Hienomotoriikka tarvitsee havaintomotoriikan ja karkeamotoriikan hallinnan toimiakseen (Asunta & Mälkönen 2015).

Motorinen kehitys alkaa jo pienen vauvan tarttumisrefleksistä ja myöhemmin tarttumisotteesta. Tämän jälkeen lapsi oppii pinsettioitteen, jolloin peukalo ja etu-

sormi tekevät yhteistyötä. Molempien käsien käyttö samanaikaisesti kuuluu kehityksen seuraavaan vaiheeseen ja myöhemmin hän oppii käyttämään vain toista kättä taitoa vaativiin tehtäviin kuten kirjoittamiseen dominoivalla kädellä. (Karvonen 2000, 35–36.)

Havaintomotoriikka on perusta motorisiin suorituksiin ja se on avainasemassa lapsen tutustua ympäristöön. Havaintomotoriikan keskeisimmät osa-alueet ovat näkö- ja liikeaisti, mutta myös kuuloaisti ja tuntoaisti ovat merkittäviä. (Borgman 2012, 15.) Havaintomotoriikka voi olla kehon ja sen eri osien hahmottamista suhteessa aikaan, voimaan ja tilaan. Suurimmaksi osaksi tämä on tiedostamista. (Asunta & Mälkönen 2015.)

Havaintomotoriikan osatekijöitä Karvosen (2000, 21–23) mukaan ovat kehontuntemus, avaruudellinen hahmottaminen, suunnan hahmottaminen ja ajan hahmottaminen. Nämä muodostavat liikkumisen perustan ja näiden elementtien läsnä ollessa lapsi voi kokea monipuolisen havaintomotorisen kokemuksen. Liikkeet yhdistettyinä erilaisiin välineisiin, musiikkiin ja mielikuviin auttavat asioiden kokemista ja ymmärtämistä. (Emt. 2000, 21–23.)

Karkeamotoriikka tarkoittaa suurten lihasten käyttöä ja tällaisia taitoja ovat esimerkiksi kävely ja pyörällä ajo (Niilo Mäki instituutti i.a. b). Vaikeuksia voi olla muun muassa yhdellä jalalla seisomisessa ja hyppimisessä sekä siinä, että lapsi kaatuilee ja törmäilee usein (Asunta & Mälkönen 2015).

Lapsi tasapainottaa liikkumistaan käsillään opetellessaan kävelemään, mutta tasapainon karttuessa hän oppii kävelemään ja juoksemaan siten, että vastakkainen jalka ja käsi ovat yhtä aikaa edessä. Käveleminen on tärkeä taito, jonka avulla kehittyvät juokseminen ja hyppääminen. Karkeamotorisiin taitoihin kuuluvat myös pallon kiinniottaminen ja heittäminen. (Karvonen 2000, 37–39.)

3 MOTORIIKAN HAASTEET JA YHTEYS OPPIMISVAIKEUKSIIN

3.1 Motoriikan haasteet ja vaikeudet

Motoriikan lievemmat haasteet ovat hyvin yleisiä. Tällöin karkea- ja/tai hienomotoriikan oppimisessa on viivettä, mutta ne kehittyvät harjoittelun ja liikkumiskokemusten myötä. (Asunta & Mälkönen 2015.)

Jos lapsella on motoriikan oppimisvaikeus eli kehityksellinen koordinaatiohäiriö (Developmental Coordination Disorder, DCD), hänellä on hieno ja/tai karkeamotoriikan alueen ongelmia. Usein suoritukset voivat olla epätarkkoja tai hitaita ja oppimisen ongelmat näkyvät uusien motoristen taitojen oppimisessa ja niiden käyttämisessä uusissa tilanteissa. Lapsi osaa hyppiä, potkaista palloa ja heittää, mutta ei tarpeeksi hyvin pärjätäkseen leikeissä ja peleissä muiden kanssa. (Asunta & Mälkönen 2015.)

Syitä haasteisiin ja motoriikan oppimisvaikeuksiin voi olla monenlaisia ja on hyvä pohtia, mitä kaikkea heikkojen taitojen taustalta löytyy. Kun epäillään kehityksellistä koordinaatiohäiriötä, täytyy ensin olla varma, ettei taitojen heikkouteen liity esimerkiksi vammaa, persoonallisia tai rakenteellisia syitä. Lisäksi on selvitetävä, onko lapsella ollut mahdollisuus motoristen taitojen opetteluun. Motorinen oppimisvaikeus ei yleensä ilmene yksin, vaan lapsella on muitakin oppimisvaikeuksia tai tarkkaavaisuushäiriö. Myös käytöshäiriöt ja sosiaalis-emotionaaliset ongelmat ovat yleisiä. (Asunta i.a., 5–6.) Lapsella voidaan diagnosoida kehityksellinen koordinaatiohäiriö, jos hänellä on selvä viive koordinaation kehityksessä, eikä hänellä ole todettu mitään fyysistä sairautta. Ongelmat havaitaan sekä hieno- että karkeamotoriikassa ja ne haittaavat sekä oppimista että arkipäivän toimintoja. (Kanerva & Terho 2010, 9.) Taulukossa 1 on esitetty kehityksellisen koordinaatiohäiriön diagnoosikriteerit, jota suositellaan käyttämään diagnosointia tehtäessä.

TAULUKKO 1. Kehityksellisen koordinaatiohäiriön (DCD) (315.4) diagnoosikriteerit DSM-V-tautiluokituksen mukaan (APA 2013). (Asunta i.a., 6.)

A	Motoriset taidot ovat merkittävästi heikommät kuin muilla saman ikäisillä, jos taitojen oppimiseen on annettu mahdollisuus. Vaikeudet näkyvät kömpelyytenä, hitautena ja suoritusten epätarkkuutena (esim. kiinniotto, sakilla leikkaaminen, kirjoittaminen, pyörällä ajaminen, urheiluun osallistuminen).
B	Motoriset vaikeudet häiritsevät merkittävästi ja sitkeästi ikään liittyviä akateemisia ja arkipäivän taitoja.
C	Oireet ovat alkaneet kehityksen varhaisessa vaiheessa (esiintyy harvoin kuitenkaan alle 5-vuotiailla).
D	Koordinaatiovaikeudet eivät selity kehitysvammalla tai näkövammalla eivätkä johdu neurologisista sairauksista tai vammoista (esim. CP-vamma, lihasdystrofia, rappeuttava sairaus)

3.2 Motoristen vaikeuksien yhteys muihin oppimisvaikeuksiin

Ongelmat lapsen motorisissa taidoissa ovat usein yhteydessä lapsen laajempiin oppimisvaikeuksiin (Ahonen, Viholainen, Cantell & Rintala 2005, 7). Oppimisvaikeudet määritellään perinteisesti erityisvaikeuksina, joiden vuoksi lapsella on merkittäviä vaikeuksia puhumisessa, kuuntelemisessa, lukemisessa, kirjoittamisessa, päättelytaidoissa tai matemaattisissa taidoissa. Tämän määritelmän mukaan vaikeudet eivät johdu aistivammoista tai emotionaalisesta häiriöstä eivätkä siitä, että lapsi ei olisi saanut tilaisuuksia oppia näitä taitoja. Vaikeudet eivät myöskään johdu heikoista psykososiaalisista olosuhteista tai häiriöistä sosiaalisen hahmottamisessa tai vuorovaikutuksessa, vaan vaikeuksien taustalla nähdään keskushermoston toiminnan häiriö. Laajasti määriteltynä oppimisvaikeuksiin tai oppimishäiriöön voidaan sisällyttää myös sellaisia ryhmiä kuin kehityksellinen koordinaatiohäiriö, tarkkaavaisuushäiriö, autismin kirjon häiriöt ja kehitysvammaisuus. Jotta voidaan tukea ja kuntouttaa lasta, on tunnettava erilaiset taustavaikeudet, jotka tiettyihin oppimishäiriöihin liittyvät. (Emt., 9.) Esimerkiksi motoristen vaikeuksien ymmärtämisessä on pyritty selvittämään, onko lapsella ongelmia toiminnan suunnittelussa eli lapsi ei tiedä, miten tai missä järjestyksessä asia tehdään, vai onko ongelma toteuttamisessa eli lapsi tietää, mitä pitäisi tehdä, mutta suoritus on motorisesti kömpelö (emt., 21).

Timo Ahonen (1990) tutki väitöstutkimuksessaan lasten motorisia koordinaatiohäiriötä ja motoristen vaikeuksien yhteyttä kouluoppimiseen ja käyttäytymispiirteisiin. Tutkimusaineisto koostui lapsista 5-, 7-, 9- ja 11- vuotiaina kerätyistä tiedoista, jotka liittyivät motoriseen ja kognitiiviseen kehitykseen, käyttäytymispiirteisiin, sosioemotionaalisiin ongelmiin sekä koulumenestykseen (emt., 16). Tutkimuksessa havaittiin, että motorisen kömpelyydellä ja oppimisvaikeuksilla on yhteys: motorisesti kömpelöt lapset suoriutuivat tutkimuksessa kaikissa eri ikävaiheissa selkeästi heikommin kuin kontrolliryhmä (emt., 77). Lapsilla, jotka olivat motorisesti kömpelöitä, jopa 74 %:lla esiintyi lukemisen, kirjoittamisen tai matemaattisten taitojen oppimisvaikeuksia, kun taas kontrolliryhmässä vastaava osuus oli vain 26 % (emt., 71). Ahosen (emt., 124) mukaan hänen tutkimuksensa vain vahvisti aikaisemmissa tutkimuksissa saatuja tuloksia motoriseen koordinaatioon liittyvien vaikeuksien yhteydestä erilaisiin oppimisvaikeuksiin.

Tiina Lepistö on tutkinut (2009) pro gradu- tutkielmassaan lasten motoristen vaikeuksien suhdetta oppimisvaikeuksiin. Tutkimuksessa käytettiin liikuntainterventioita, joiden avulla pyrittiin kehittämään sellaisia motorisia taitoja, joilla on yhteyksiä oppimisvalmiuksiin. Motorisia ongelmia havainnoitiin liikuntaintervention aikana ja verrattiin oppimisvalmiustesteihin. Tuloksissa huomattiin, että lähtökohdiltaan heikommat lapset hyötyvät liikunnasta enemmän kuin muut ja liikunta tukee näiden lasten motorista kehitystä. Liikunta tulee kuitenkin olla suunniteltua kehittämään niitä motorisia taitoja, jotka ovat yhteydessä oppimisvalmiuksiin. (Lepistö 2009, 2.)

Motoristen oppimisvaikeuksien on todettu olevan yhteydessä moniin muihinkin oppimisvaikeuksiin, kuten matemaattisiin, lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksiin, kielellisiin erityisvaikeuksiin sekä tarkkaavuuden ja ylivilkkauden ongelmiin. Motorisen alueen ongelmat näkyvät usein myös lasten sosiaalisissa taidoissa. Psykososiaalinen huonovointisuus voi alkaa jo päivähoitovaiheessa jopa masennus- tai ahdistusoireiluna, ja näiden on todettu olevan yhteydessä myös nuoruudessa motorisen oppimisen ongelmiin. (Viholainen, Hemmola, Suvikas & Purtsi 2011, 10–11.)

4 MOTORISTEN TAITOJEN HAVAINNOINTI JA ARVIOINTI

4.1 Motoristen taitojen havainnointi- ja arviointimenetelmiä

Koska motoristen taitojen kehittyminen on yksi osa lapsen kokonaiskehitystä, on tärkeää havainnoida ja arvioida niiden kehitystä. Niistä lapsista, joilla on motorisia vaikeuksia, jopa kolmella neljästä on vaikeuksia myös muilla kehityksen osa-alueilla. Motoristen taitojen havainnoinnin ja arvioinnin tarpeellisuus perustuu siihen, että mikäli lapsella esiintyy selkeitä vaikeuksia arkisissa toiminnoissa, on selvitetävää ongelmien syy ja mitä niiden poistamiseksi tai lieventämiseksi olisi mahdollista tehdä. Mitä aikaisemmin tukitoimiin ryhdytään, sitä parempia tuloksia yleensä saadaan. Lapsen motorisia taitoja havainnoivat ja arvioivat koko ajan lapsen vanhempien lisäksi muut hänen kanssaan työskentelevät. Muita, virallisia arvioijia, ovat terveydenhoitajat, lääkärit, terapeutit, päivähoidon henkilöstö ja opettajat. (Laasonen 2005, 197–199.)

Järviluoto ja Väänänen (2008) kouluttivat kehittämishankkeessaan päiväkotihenkilöstöä Lahden seudulla arvioimaan lasten motorisia taitoja kehittämänsä lomakkeen avulla. Lomakkeessa on yksitoista yläkäsitettä, kuten esimerkiksi pallonheitto, ja tämän alla useampia alakäsitteitä, kuten painonsiirto etujalalta takajalalle ja heittokäden vastakkainen jalka edessä. Lomakkeen tukena on toinen lomake, jossa on valmiita malleja siitä kuinka ja mitä havainnoidaan. Hankkeessa mukana olleet varhaiskasvattajat kehittyivät omasta mielestään motoristen taitojen havainnoinnissa ja saivat käytännön harjoitusten myötä ideoita liikunnan suunnitteluun. (Järviluoto & Väänänen 2008, 2.)

Herttuainen ja Lankinen (2009) ovat kehittäneet motoristen taitojen arviointimenetelmää yhteistyössä CP-liiton hankkeen kanssa. Arviointimenetelmä on laadittu pelkästään karkeamotoristen perustaitojen laadun arviointiin. KETTERÄKSI-arviointimenetelmä on viisisivuinen arviointilomake, jossa arvioidaan liikumistaitoina juoksu ja tasahyppy eteenpäin, käsittelytaitoina hernepussin kiin-

niotto ja pallon heitto sekä tasapainotaitoina yhdellä jalalla seisominen. He toteavat, että koordinaatiohäiriöt vaikuttavat moniin kehityksen osa-alueisiin ja varhainen puuttuminen niihin on tärkeää. (Herttuainen & Lankinen 2009, 2.)

Karvonen (2000) on kehitellyt laadullisen motoristen taitojen arviointimallin, joka on muokattu Ruotsissa kehitetystä Motorik, Träning, Inläarning -menetelmästä (MTI). MTI-mallin perusideana on, että lasten motoriset taidot arvioidaan eri ammatti-ihmisten yhteistyönä ja lapsille järjestetään motorisia harjoituksia heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (emt., 6-7). Karvonen (emt., 10) korostaa, että arvioinnissa laadulliset kriteerit ovat tärkeitä ja lapsen tuloksia verrataan vain hänen omiin aikaisempiin suorituksiinsa. Pääkohdat hänen muokkaamassaan arviointilomakkeessa ovat hienomotoriikka, karkeamotoriikka, tasapaino ja rytmi sekä kehontuntemus, jonka alla on erilaisia arvioitavia tehtäviä (emt., 46). Kehitettävien puolien lisäksi kirjataan myös lapsen vahvuudet ja muita havaintoja arviointitilanteesta (emt., 11).

4.2 Motoriikan havainnointilomake MOQ-T

MOQ-T – motoriikan havainnointilomake on tarkoitettu lapsen yleisten motoristen taitojen ja hienomotoriikan tarkasteluun ja se soveltuu motoriikan oppimisvaikeuksien tunnistamiseen 6–9-vuotiailla. Lomake ei ole diagnosointiväline vaan sen avulla voidaan tunnistaa ja tiedostaa motorisia ongelmia. Lisäksi se voi toimia puheeksi ottamisen välineenä moniammatillisessa yhteistyössä muun muassa huoltajan, terveydenhuollon ja varhaiskasvattajan välillä. (Asunta & Mälkönen 2015.) Lomake on julkaistu osana Suomen CP- liitto ry:n ja Niilo Mäki- instituutin toteuttamaa Mukaan - liikun, opin, osallistun- hanketta (Suomen CP- liitto ry i.a. a). Lomake on ladattavissa maksuttomasti internetistä osoitteesta ekapeli.fi/MOQ-T, jossa sen voi myös täyttää. Lomakkeessa on 18 erilaista väittämää motoriseen käyttäytymiseen liittyen. Väittämissä on neljä vastausvaihtoehtoa: ei koskaan totta, harvoin totta, melkein aina totta ja aina totta. Kun lomake on täytetty, vastaaja näkee lapsen kokonaispistemäärän painettuaan lähetä/jatka- painiketta. Mitä enemmän lapsi saa pisteitä, sitä todennäköisemmin hänellä saattaa olla motorisen oppimisen vaikeuksia. (Suomen CP-liitto ry i.a. b.)

Savolainen ja Vienola (2014) testasivat MOQ-T-lomakkeen luotettavuutta esikouluryhmissä Jyväskylän alueella. Ryhmien aikuiset täyttivät lomakkeet yhteensä 66:sta 6-vuotiaasta lapsesta. Tutkimuksessa MOQ-T- lomakkeella todettiin olevan mahdollisuudet muotoutua sopivaksi motoriikan oppimisvaikeuksien tunnistamisvälineeksi ja sen avulla voidaan tunnistaa jo ennen kouluikää lapsen motoriseen kehitykseen liittyvät tuen tarpeet. (Savolainen & Vienola 2014, 2.)

Kuikka (2015) selvitti pro gradu- tutkielmassaan, kuinka MOQ-T-lomake soveltuu motoristen vaikeuksien tunnistamiseen 7-8-vuotiailla. Tutkimukseen osallistui 12 opettajaa, jotka täyttivät lomakkeen 40 oppilaan kohdalta. Tuloksena todettiin, ettei lomake anna riittävän tarkkoja tuloksia tunnistettaessa oppilaita, joilla opettaja arvioi olevan kehityksellisiä koordinaatiohäiriöitä. Opettajat pitivät spesifien kysymysten vuoksi MOQ-T-lomakkeen täyttämistä haasteellisena, koska liikuntatuntien ulkopuolella motorisia taitoja ei ehditä tarpeeksi havainnoida. (Kuikka 2015, 2.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa nykyiset päiväkodeissa käytössä olevat työvälineet motoristen taitojen havainnointiin. Lisäksi halusimme testata uuden MOQ-T – lomakkeen käyttökelpoisuutta päiväkotiympäristössä ja analysoida lastentarhanopettajien kokemuksia lomakkeen käytöstä.

Rajasimme tutkimuksemme MOQ-T-lomakkeen käyttökelpoisuuteen, koska päiväkodeissa sitä vielä juurikaan tunneta, ja uuden työkalun käyttökelpoisuudesta päiväkotitasolla ei ole riittävästi kokemuksia.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

Minkälaisia menetelmiä lastentarhanopettajat nykyisin käyttävät lasten motoristen taitojen havainnointiin ja miten he kokevat nykyisten menetelmien toimivuuden motoristen vaikeuksien tunnistamisessa?

Millaiset ovat lastentarhanopettajien kokemukset MOQ-T-lomakkeen käyttökelpoisuudesta?

Näillä kysymyksillä pyrimme saamaan tietoa tällä hetkellä käytettävistä havainnointimenetelmistä sekä halusimme kartoittaa, miten uusi MOQ-T-lomake sopii varhaiskasvatusikäisten lasten havainnointiin. Halusimme myös tietää, ovatko lastentarhanopettajat siihen niin tyytyväisiä, että voisivat harkita sen käyttöä työssään. On tärkeää, että lastentarhanopettajan työssä voidaan käyttää uusimpia ja tutkittuja työvälineitä. Tämän vuoksi on hyödyllistä selvittää, voisiko MOQ-T-lomake olla sopiva motoristen taitojen havainnointiin ja arviointiin päiväkotikäisillä lapsilla.

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksemme kohderyhmäksi valitsimme yhdeksän lastentarhanopettajaa kuudessa eri päiväkodissa, joista kaksi sijaitsee Ulvilassa ja neljä Turussa. Päiväkotien varhaiskasvattajista valitsimme kohderyhmäksi nimenomaan lastentarhanopettajat, koska heillä on lapsiryhmässä pedagoginen vastuu. Lastentarhanopettajista kahdella oli varhaiskasvatuksen erityisopettajan pätevyys, viidellä yliopistopohjainen lastentarhanopettajan tutkinto ja kahdella sosionomin tutkinto lastentarhanopettajan pätevyydellä. Vastaajat valittiin siis koulutuksen perusteella. Työkokemuksen määrä lastentarhanopettajina heillä vaihteli kolmesta vuodesta 31 vuoteen keskimääräisen työkokemuksen ollessa 13 vuotta. Etukäteen emme tieneet kuinka paljon lastentarhan opettajilla oli työkokemusta. Olimme kertoneet, että osallistujilla olisi hyvä tuntee arvioitavat lapset vähintään kolmen kuukauden ajalta. Lomakkeella arvioitujen lasten kanssa haastateltavat olivat työskennelleet keskimäärin kaksi vuotta. He täyttivät MOQ-T- lomakkeen yhteensä 83:sta 5–6-vuotiaasta lapsesta.

5.3 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyömme menetelmänä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Koska tarkoitus on tutkia lomakkeen käyttökokemuksia, on tärkeämpää selvittää laadullisia seikkoja kuin käyttää määrällisiä mittareita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tietoa kerätään luonnollisissa tilanteissa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tehdään usein omia havaintoja ja aineistoa hankitaan laadullisten metodien, esimerkiksi teema- tai ryhmähaastattelujen tai osallistavan havainnoinnin avulla. Tärkeää on saada tutkittavien omat näkökulmat esiin. Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu myös se, että kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä ole tarkoitus pyrkiäkään satunnaisotoksen menetelmään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.) Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus päätyä yleistykseen, vaan siinä pyritään kuvaamaan tai ymmärtämään jotakin ilmiötä tai tapahtumaa. Aineistoa pyritään keräämään sellaisilta henkilöiltä, joilla on mahdollisimman paljon tietoa tai kokemusta tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 85.)

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme haastattelua. Kun valitaan aineistonkeruumenetelmäksi haastattelu, nähdään haastateltava henkilö subjektina, merkityksiä luovana ja aktiivisena ihmisenä. Haastattelu mahdollistaa haastateltavan eleiden ja ilmeiden näkemisen ja siinä saattaa tulla esille yllättäviä asioita, joita haastattelija ei ole osannut ajatellakaan etukäteen. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on myös joustava ja siihen sisältyy selventämisen ja syventämisen mahdollisuus haastattelun aikana. Haastattelun etuna on myös se, että vastaa-jaksi suunnitellut henkilöt yleensä saadaan haastateltua ja haastateltavilta on usein myöhemminkin mahdollisuus kysyä asioita aineiston täydentämiseksi. Haastatteluun aineistonkeruumenetelmänä liittyy myös ongelmia, kuten sen aikaa vievyys ja joskus haastateltava saattaa kokea tilanteen jännittäväksi. (Hirsjärvi ym. 2007, 200–201.)

Haastattelutyypeistä käytimme teemahaastattelua, ja mikäli samasta päiväkodista tuli mukaan useampi haastateltava, annoimme heidän valita, haluavatko he yksilöhaastattelun vai parihaastattelun. Teemahaastattelua voidaan pitää lo-make- ja avoimen haastattelun välimuotona. Teemahaastattelussa aihepiirit eli teema-alueet tiedetään, mutta kysymysten muoto ja järjestys eivät ole etukäteen tiedossa. (Hirsjärvi ym. 2007, 203.)

Parihaastattelu on ryhmähaastattelun alalaji, jossa osallistujat kommentoivat ai-
hetta melko vapaasti ja tuottavat monipuolista tietoa tutkittavasta asiasta. Ryh-
mähaastatteluissa haastattelijan roolina on auttaa keskustelu alkuun ja huolehtia,
että se pysyy valituissa teemoissa. Tärkeää on myös varmistaa, että jokainen
osallistuja pääsee osalliseksi keskusteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61.) Ryh-
mähaastattelun etuna on, että sen avulla saadaan asiasta tehokkaasti tietoa use-
alta ihmiseltä samaan aikaan. Usein haastattelu sujuu myös luontevammin, kun
paikalla on useampia henkilöitä. (Hirsjärvi ym. 2007, 205.) Tuloksia tulkittaessa
on kuitenkin otettava huomioon, että ryhmässä joku saattaa dominoida muiden
mielipiteitä (emt., 206).

Aineiston keruun aloitimme lähettämällä sähköpostia (liite 1) päiväkotien johtajille
ja pyysimme heidän päiväkotinsa 5–6-vuotiaiden ryhmissä työskenteleviä lasten-

tarhanopettajia osallistumaan tutkimukseemme. Pienempien lasten ryhmät suljimme pois tutkimuksesta, koska havainnointilomake on tarkoitettu lähinnä 6-vuotiaiden ja sitä vanhempien lasten motoristen taitojen havainnointiin. Kaikki päiväkodit, joihin sähköpostin lähetimme, suostuivat mukaan tutkimukseemme.

Haastatteluihin lupautuneille lastentarhanopettajille lähetimme lyhyen informaatiokirjeen (liite 2), jossa kerroimme tutkimuksestamme ja annoimme haastattelumme teemat. Tämän jälkeen tutkimukseen osallistuvat saivat ehdottaa sopivaa haastattelu-aikaa. Ennen haastatteluja teimme päiväkotien kanssa yhteistyösopimuksen, josta ilmenee eri osapuolten velvollisuudet. Varsinaista tutkimuslupaa emme tarvinneet, koska olimme kiinnostuneita tutkittavan lomakkeen käyttökemuksista ja sillä tehdyt arviot lasten motorisista taidoista jäivät vain lastentarhanopettajien ja päiväkotien omaan käyttöön.

Kevään 2016 aikana haastatteluun lupautuneet yhdeksän lastentarhanopettajaa havainnoivat ja arvioivat omaan tahtiinsa ryhmänsä lasten motorisia taitoja MOQ-T-lomakkeella, jonka he latsivat internetistä. Tavoitteena oli tehdä arvio mahdollisimman monesta lapsesta.

Haastattelut toteutimme touko-kesäkuun vaihteessa 2016 ja niistä yksilöhaastatteluja oli kolme ja parihaastatteluja kolme. Kaikki parihaastattelut toteutuivat samassa päiväkodissa työskentelevien kesken. Haastattelut tapahtuivat päiväkoedeissa omissa erillisissä tiloissa, jolloin välttyttiin häiriötekijöiltä. Haastattelutilanteisiin pyrimme luomaan mahdollisimman rennon ja hyvän ilmapiirin, jolloin haastateltavien oli helpompi kertoa asioista vapaasti. Haastattelut toteutuivat suunnitelman mukaisesti, ja kestivät keskimäärin tunnin. Haastateltavat olivat hyvin valmistautuneita ja aktiivisia. Parihaastatteluissa kaikki saivat puheenvuoron ja osittain täydensivät toistensa vastauksia, kun taas yksilöhaastattelussa sai haastateltava itse päättää mitä asiaa korosti. Kuitenkaan sillä, että haastateltavia oli yksi tai useampia, ei varsinaisen haastattelun kulkuun ollut merkitystä. Parihaastattelussa he tunsivat toisensa pitkältä ajalta ja olivat vaihtaneet jo ajatuksia ennen haastattelua keskenään.

5.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Aineiston analysoimme aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on Tuomen ja Sarajärven (2011, 91) mukaan sekä yksittäinen metodi että teoreettinen viitekehys. Laadullisessa tutkimuksessa sisällönanalyysin avulla yritetään luoda mahdollisimman selkeä ja sanallinen kuvaus tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Aineisto pyritään järjestämään tiiviiseen muotoon kadottamatta kuitenkaan sen sisältämää olennaista informaatiota. Hajanaista tietoa järjestämällä tutkittavasta ilmiöstä pyritään saamaan lisää tietoa. (Emt., 108.) Pyrimme löytämään lastentarhanopettajien kuvailemista kokemuksista yhteneväisyyksiä ja sen perusteella tuottamaan lisäinformaatiota motoristen taitojen havainnoinnista ja havainnointilomakkeen sopivuudesta päiväkotiympäristössä.

Lähetimme infokirjeen mukana haastattelun teemat lastentarhanopettajille. Olimme tehneet apukysymyksiä, joita emme lähettäneet etukäteen haastateltaville. Apukysymykset auttoivat meitä pysymään asiassa, mutta kaikkia niitä ei haastattelussa kuitenkaan käytetty eikä sellaisenaan kysyty, vaan edettiin tilanteen ja keskustelun mukaan. Nauhoitimme haastattelut ja kirjoitimme ne puhtaaksi eli litteroimme ne valikoiden teemojen mukaan. Analysoimme aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaisia tuloksia sekä muodostimme aineistosta pää- ja alaluokkia. Haastatteluista nousi yhteneväisiä ilmaisuja, jotka keräsimme yhteen. Näistä saimme muodostettua alaluokat, jotka näkyvät tekstissä tummennettuina. Alaluokkien ollessa selvillä pystyimme muodostamaan pääluokat, jotka järjestimme omiksi otsikoikseen. Pääluokat sijoitettiin tutkimuskysymysten alle.

Pääluokiksi muodostuivat nykyiset menetelmät, havainnoinnin tärkeys ja nykyisten menetelmien riittävyys, päiväkodin toimintamalli motoristen vaikeuksien esiintyessä, lomakkeen täytettävyyden, lomakkeen myönteiset käyttökokemukset, lomakkeen kehittämistarpeet, lomakkeen vastaavuus ennako-oletuksiin lasten motorisista taidoista ja lomakkeen hyödynnettävyys.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Lastentarhanopettajien kokemukset nykyisistä menetelmistä motoristen vaikeuksien tunnistamisessa

Opinnäytetyössämme jaoimme lastentarhanopettajien kokemusten perusteella nykyisin käytössä olevat menetelmät ja havainnoinnin tärkeyden kolmeen pääluokkaan: nykyiset menetelmät, havainnoinnin tärkeys ja nykyisten menetelmien riittävyys sekä päiväkodin toimintamalli motoristen vaikeuksien esiintyessä.

6.1.1 Nykyiset menetelmät

Haastateltavat totesivat havainnointien tapahtuvan **päivittäin arkitöiden lomassa**. Suurin osa koki päivittäisen havainnoinnin helpoksi ja tulevan luonnostaan pitkän työkokemuksen myötä.

No sillä taval ehkä arjessa, tulee niinku et ei varsinaisesti niinku ajattele, että nyt mä havainnoin...

Jatkuvastihan me päivittäin tehdään semmosta havainnointia ja tietysti sen aika helposti ryhmässä, kun on se tietty ikätaso, huomaa niitä poikkeavuuksia aika pian, semmosta kömpelyyttä tai epävarmuutta ja jännittyneisyyttä ja kankeutta...

Päivittäinen lapsen seuraaminen ja havainnointi on niin semmosta systemaattista, sitä vain tulee ilman mitään lomakkeita.

Osa päivittäin tapahtuvasta havainnoinnista on siis tiedostamatonta, jolloin havainnot ei kirjata ylös ja ne unohtuvat helposti. Toisinaan päivittäinen havainnointi on tiedostettua ja sen pohjalta suunnitellaan esimerkiksi liikuntatuokioita.

Tavallaanhan nuo kaikki ohjatut liikuntahetket on monesti semmosii, että sit sä valitset sinne jotain semmosia toimintoja mistä sä vähän sit katsot sen koko ryhmän että onnistuuko tää juttu nyt kaikilta ja siinä sit tietty toiset havainnoi ja huomaa niitä samoja juttuja.

Kaikissa päiväkodeissa on käytössä neuvolaa varten omat lomakkeensa, joissa osa kysymyksistä liittyy motoriseen kehitykseen. Nämä **ikäkausilomakkeet** täytetään yleensä vuosittain ja niiden sisältö on saman tyyppinen valtakunnallisesti. Lisäksi käytössä on paikkakunta-kohtaisia tai päiväkotikohtaisia **muita lomakkeita**, esimerkiksi esikoululaisten alkukartoitus ja kasvun ja oppimisen suunnitelma-lomake (myöhemmin KOS-lomake).

Eskari-ikäisillä on ollut tarkemmat havainnointilomakkeet, ei mitkään viralliset, mutta materiaalia, mistä pystyy niitäkin katsomaan, että oikeastaan aika harvoin alle eskari-ikäisiä ellei sitten tunnu, että lapsella ois aika mittavat motoriset vaikeudet.

Sit meillä on alkukartoituslomake, eskarien alkukartoitus, niin siitä mä just poimin, että siinä kiinnitetään huomiota juuri noihin motorisiin perustaitoihin, että tulee käsittelytaidot ja liikkuvuus ja tasapainotaidot.

6.1.2 Havainnoinnin tärkeys ja nykyisten menetelmien riittävyys

Kaikki haastateltavat pitivät motoristen taitojen havainnointia ja arviointia tärkeänä. Tärkeänä nähtiin tunnistaa mahdolliset motoriset vaikeudet ajoissa, jotta **lasta osataan tukea** oikein.

Just jos vaan voidaan parantaa sitä taitoa, ja mun mielestä aina kannattaa alkaa harjoittelemaan, että vähän ehkä päästään eteenpäin ja sit sekin, että mitä jos oliskin kysymys jostakin vähän suuremmasta pulmasta että täytyiskin sit jotain tutkimuksiakin, niin siksi meen havainnot arkipäivässä on niin tärkeitä.

Varsinkin esikoululaisten osalta arviointi **koulua varten** nähtiin tärkeänä. Hyvinä nykyisinä välineinä tähän mainittiin alkukartoitus- ja KOS-lomakkeet. Molempien todettiin olevan suuntaa-antavia ja tukevan omia havaintoja, jos lapsesta herää huoli.

KOS-lomakkeen motoriset taidot -osuus antaa tukea omille ajatuksille.

Motoristen taitojen arviointi on tärkeää myös **neuvolaa varten**. Kaikissa päiväkodeissa on käytössä neuvolan ikäkausilomakkeet. Lisäksi joissakin päiväkodeissa on tiiviimpää yhteistyötä neuvolan kanssa, esimerkiksi neuvolan terveydenhoitajan jalkautuminen päiväkotiin 5-vuotiaan tarkastuksessa.

Joskus tehdään ihan sillai tehdään jotain juttuja ja sit niinku siit kato-taan....ja sitten tietty jumppatuokioita ja siitä katsotaan ja tehdään tarkoituksellisia havaintoja... niit olis hyvä pitää ajantasalla siit lap-sesta varsinkin neuvolaa lähestyessä niin sillo...

Nykyisin käytössä olevat menetelmät koettiin **suppeiksi ja suuntaa-antaviksi**, eivätkä sellaisenaan täysin riittäviksi lasten motoristen vaikeuksien tunnistami-sessa.

Kyl se alkukartoituskin kaipaa enemmän semmosta syvennystä, se on ehkä vähän semmonen pintaraapaisu. Muutenkin jotenkin täällä päiväkotimaailmassa tottakai itse ajattelee sillä iikunnalla sitä että kun sillä on kanavia niin paljon just tämmöseen sosiaaliseen kehityk-seen ja tunnepuoleen.

6.1.3 Päiväkodin toimintamalli motoristen vaikeuksien esiintyessä

Kun päiväkodissa huomataan lapsella olevan motorisia vaikeuksia, tärkeimpänä koettiin ensin **keskustelu vanhempien kanssa**. Tässä kohtaan hyvänä pidettiin jonkin motorisia taitoja mittaavan lomakkeen käyttöä arkihavaintojen tukena ja puheeksi ottamisen välineenä.

Vanhempien kaa jutellaan ja ohjataan, joku toimintaterapia on mo-nessi sellanen että ohjataan eteenpäin, ja sit jos on vähän semmonen että nää vois kotikonstein mennä niin annetaan ideoita ja vinkkejä miten niitä voi kotona harjoittaa arjessa.

Päiväkodissa järjestettävät **tiimipalaverit** nähtiin myös tärkeänä paikkana, jossa motorisia vaikeuksia koskevista huomioista voidaan keskustella ja miettiä yh-dessä jatkotoimenpiteitä. Näitä voi olla esimerkiksi lapselle vaikeiden motoristen taitojen harjoittelun lisääminen. Lasta kannustetaan osallistumaan enemmän toi-mintoihin, jotka tukevat niitä taitoja, joissa hän tarvitsee lisäharjoitusta.

Jos se on jatkuvaa ja se on tämmönen pitkällinen niin tota sit jo puhutaan kyl niinku tietysti ensin tiimissä pohditaan ja ehkä sitä harjoitusta ja jotain asiaa on jo lisätty ja tehty jo jotain semmosta ja jos ei sitte etene niin varmast puhutaan varhaskasvatuksen erton kanssa ja sitten tota vanhempien kanssa ja neuvolalomakkeessa todennäköisesti jo siitä mainitaan...

No me puhutaan siitä tiimissä tietenkin, ja sit me aletaan miettimään, miten me voidaan auttaa ja me erityisesti sit varmaan omilla liikuntahetkillä pidämme häntä silmällä siis sillä tavalla että hän osallistuu eikä pääse siellä jäämään mihinkään sivuun ja sit tietysti innostamme ja kannustamme paljon, mutta se tietysti riippuu paljon siitä minkälainen se pulma on.

Erityislastentarhanopettajan konsultaation ja moniammatillisen yhteistyön

todettiin olevan välttämätöntä, mikäli ongelmat ovat suuria. Moniammatillista yhteistyötä tehdään neuvolan terveydenhoitajien, toimintaterapeuttien, fysioterapeuttien, lasten neurologisen yksikön ja erityislääkäreiden kanssa.

6.2 Lastentarhanopettajien kokemukset MOQ-T- lomakkeen käyttökelpoisuudesta

Kokemukset MOQ-T-lomakkeen käyttökelpoisuudesta jakautuivat viiteen pääluokkaan: lomakkeen täytettävyyden, lomakkeen myönteiset käyttökokemukset, lomakkeen kehittämistarpeet, lomakkeen vastaavuus ennako-oletuksiin lasten motorisista taidoista sekä lomakkeen hyödynnettävyys.

6.2.1 Lomakkeen täytettävyyden

Lastentarhanopettajat pitivät MOQ-T-lomaketta **helppona ja nopeana täyttää sekä sisällöllisesti että teknisesti**. Väittämiä oli sopiva määrä ja ne olivat ymmärrettäviä. Suurin osa oli tyytyväinen myös vastausvaihtoehtojen määrään. Muutama kaipasi joihinkin väittämiin lisävastausvaihtoehtoja. Internet-pohjaisen lomakkeen todettiin aukeavan helposti myös kaikissa laitteissa. Lomakkeen täyttö ei vaatinut erikseen pidettäviä tuokioita, jolloin sen käyttö arjessa nähtiin nopeaksi.

Tää ei ollut liian pitkä sillee jos miettii, että arjessa käyttäisi tämmöstä.

Se oli tavallaan sillai helppo että jompi kumpi laita oli heti selvä.

Vastaukset hakeutui selvästi jompaan kumpaan laitaan. Jollain lapsella sit oli vähän enemmän variaatioo niissä vastausvaihtoehdoissa, mutta osalla meni aika lailla jompaan kumpaan...mut oliko ihan yksi tai jotain jolla ajateltiin että olis ihan vaan jompaan kumpaan laitaan, lähinnä sinne ei koskaan totta -kohtaan.

Osaan kysymyksistä vaikea vastata harvoin totta tai ei koskaan totta, koska vaihtoehdot oli joissain kohdin sellaisia, että olisi tehnyt mieli vastata niiden väliin ehkä. Kaipaisin ehkä jotain lisää vaihtoehtoja.

6.2.2 Lomakkeen myönteiset käyttökokemukset

Lastentarhanopettajat pitivät MOQ-T-lomaketta menetelmänä, joka **herättelee** huomaamaan asioita, joita ei ehkä muuten huomaisi. Osittain tiedostamaton arkihavainnointi muuttuu siten tietoisemmaksi ja konkreettisemmaksi.

Positiivinen itsensä herättäjä tämä lomake.

Niin mä oon nähnyt sen, mutta mä en tajunnut sitä sillä tavalla ennen kuin mä luin sen tästä, että totta, kun hän saa vapaasti tehdä jotain niin se on parempaa mut sit kun häneltä vaadittiin tähän tehtäväpaperiin niin kynänterä katkesi ja sellasta.

Lomaketta pidettiin hyvänä **tukena arkipäivän havainnoinnille ja puheeksiottamisen välineenä**. Erityisesti vanhempien kanssa motorista vaikeuksista keskusteltaessa on hyvä, jos on mahdollista näyttää konkreettisesti, millä osa-alueella vaikeudet esiintyvät.

Lomakkeen väittämät ovat monipuolisia ja niiden avulla on helpompaa ottaa asioita puheeksi vanhempien kanssa, kun on tämmönen lomake, että se ei ole mun omaa keksimää.

Suurin osa haastateltavista piti lomakkeen väittämiä **monipuolisina ja kattavasti motorisia taitoja mittaavina** verrattuna nykyisin käytössä oleviin lomakkeisiin.

Täs oli aika tarkasti monelta eri osa-alueelta mietitty.

Sit on ollu ihan satunnaisia jotain pieniä kartoituksia, mitä kaavakkeita on milloinkin saatu, mutta ei tämänveroista ole oikeastaan ole aiemmin ollut mitä tämä MOQ-T-lomake on, mä en oo ainakaan törmännyt semmoseen, missä olisi näin hienosti nää asiat, ja monipuolisesti.”

Tää oli aika selkee, täs tuli monipuolisesti kaikkii alueita huomioitua.

Haastateltavien mukaan lomakkeesta saadut **tulokset lapsen motorisista taidoista tulevat helposti esiin**. Tuloksista pystyy useimmiten näkemään selkeästi, täytyykö lapsen motorisesta kehityksestä olla huolissaan vai ei.

Tästä lomakkeesta helposti nähtävissä nopeasti tulos.

Ja mitä lapsista sai näitä tuloksia niin se oli jotenkin semmosta kokonaisvaltaista, se ei ollut vain siihen motoriseen käyttäytymiseen, vaan kokonaisvaltaiseen oppimiseen ja siihen hienomotoriikkaan, jotenkin näki lapsen kokonaisuutena että miten se toimii ja käyttäytyy erilaisissa tilanteissa.

Tuloksista oli hyvä poimia heti asioita, esimerkiksi jonkun kohdalla mietti, että miksi lapsi sai niin vähän pisteitä vaikka on niin taitava, mutta tämä johtuikin suurista eroista hieno- ja karkeamotorisissa taidoissa.

6.2.3 Lomakkeen kehittämistarpeet

Haastateltavat totesivat, että lomake **ei sellaisenaan sovellu 5-vuotiaille** niin hyvin kuin esikouluikäisille. Useampi haastateltava kertoi, että kirjoittamiseen liittyvät väittämät kuten “Lapsi kirjoittaa huonommin, jos hänen pitää keskittyä oikeinkirjoitukseen tai sisältöön” (nro 3) ja “Lapsen käsiala on vaihtelevampaa kuin muiden saman ikäisten” (nro 12) eivät soveltuneet alle esikouluikäisille.

Kohta kolme oli ehkä semmoinen mitä jäin miettimään että kauhean vaikea tämän ikäisestä sanoa. Kohta 12 soveltaen, mikä on heidän käsialaa pystyin täyttämään, koska varsinaista ei vielä ole.

Pienimpien kohdalla tulokset saattoivat hieman vääristyä johtuen ikään ja kasvuun liittyvästä arkuudesta tai kömpelydestä.

Huomasi just sen, että isommille varmaan oli tehty tää lomake, jotkut kohdat, jotkut kohdat meni ihan hyvinkin tonne noihin meidän pie- niinkin.

Vähän tuli esille se, että vaik mun mielestä ei ole mitään ongelmaa vielä tämänikäisillä niin on semmosta kömpelyyttä ja arkuutta mikä liittyy sitten mihin liittyikin kasvuun ja muuhun semmoseen, niin se sitten helposti muutti niitä vastauksia. Ehkä sitten 7-vuotiaalla ei sitä kömpelyyttä ei välttämättä enää ole.

Kaksiosainen väittämä ”Napittaminen ja kengännauhojen sitominen on lapselle vaikeaa” (nro 16) nähtiin myös vaikeana arvioida etenkin 5-vuotiailla. Heillä yleensä napittaminen sujuu ja on arvioitavissa, mutta kengännauhoja ei välttämättä edes kaikilla ole. Väittämän ”Aikapaineen alla lapsi menettää helposti liik- keiden kontrollin” (nro 15) todettiin sopivan paremmin kouluikäisille, koska päivä- kodissa ei vielä työskennellä aikapaineen alaisena.

Aikapaineen alla olevaa tehtävää ei vielä ole päiväkodissa.

Haastateltavat kaipasivat **täsmennystä joihinkin väittämiin**. Esimerkiksi väit- tämä ”Rytmiset liikkeet ovat lapselle vaikeita” (nro 11) olisi kaivannut hieman avaamista. Erityisesti kaksiosaiset väittämät ”Karkeamotoriset liikkeet, kuten pu- keutumisen ja pallon kiinniottaminen, ovat lapselle vaikeita” (nro 2), ”Napittami- nen ja kengännauhojen sitominen on lapselle vaikeaa” (nro 16) ja ”Lapsen liikku- minen on kömpelöä, ja hän pudottelee usein tavaroita.” (nro 18) olisi voitu esittää kahdessa eri väittämässä.

Karkeamotoriset liikkeet kuten pukeutuminen ja pallon kiinniottami- nen niin sekin on sitten taas semmonen eivät välttämättä kulje käsi kädessä aina ja sit nekin oli silti nivottu yhteen.

Jos linkittää liikaa asioita ne voivat olla liian kaukana toisistaan.

Osa haastateltavista koki, että **väittämät eivät olleet neutraaleja**, vaan niistä välittyi negatiivinen sävy. Myös **ikäryhmävertailuja ei** heidän mielestään enää **voi** päiväkodissa **käyttää**.

Mun mielest tää oli lähtökohtaisesti jotenkin semmonen siit välittyi semmonen negatiivinen sävy, en tiedä oliko väittämät tehty tieteen

tahtoen sellaiseks niinku et lapsi nähdään et hänellä on lähtökohtaisesti haasteita liikunnassa..et .sitä just mieltisin, et tota et oliks tää niinku tarkoitettu silleen peruslapselle vai ainoastaan niinku erityisen tuen lapselle.

Ikätasovertailu päiväkodissa katoavaa, vertailu ei ole suositeltavaa, eikä sitä saa käyttää vasussa eikä neurologin lausuntoihin.”

6.2.4 Lomakkeen vastaavuus ennako-oletuksiin lasten motorisista taidoista

Suurin osa haastatelluista lastentarhanopettajista totesi, että omat **ennako-oletukset ja MOQ-T-lomakkeesta saadut tulokset kohtasivat** hyvin. Arviointi antoi usein vahvistusta etukäteisolettamukselle niiden lasten kohdalla, joilla oli ajateltu olevan vaikeuksia motoriikassa. Yhtälaillla pystyttiin tunnistamaan myös lapset, jotka ovat motorisesti normaalisti kehittyneitä.

Kyllä kohtasi joo aika hyvinkin mun mielestä... tai mikä niinku oli ittel ajatus ja sit nimenomaan tuli simmost et miten paljon simmosel liikumattomuudel ja toimimattomuudel on vaikutust moniin mihin asi-oihin

Vahvistui vaan ne omat käsitykset ja ajatukset.

Haastateltavat olivat myös **yllättyneet tuloksista** joidenkin lasten kohdalla. Erot esimerkiksi hieno- ja karkeamotorisissa taidoissa saattoivat olla yllättävän isoja.

Ajattelin, että miksi tuo nyt saa tuollaiset pisteet vaikka se on niin taitava siis karkeamotoriset taidot, mutta sit oli se hienomotoriikka.

Oli sit selkeesti muutamia jotka oli ihan toisessa laidassa ja jotka oli ihan tiedossakin, että varmasti näin on, mutta sit oli muutama lapsi joilla ehkä sit tämän kaavakkeen kautta tuli havainnoituu se, että niissä on eri taidoissa aika paljon eroja että voi olla jossain tosi hyvä mutta jotkut onkin tosi hankalia.

Monessa tapauksessa yllätykset olivat myönteisiä.

Yhden lapsen kohdalla en ollut osannut ajatella näin kokonaisvaltaisesti ja tuli sellainen laajempi kuva, että nyt on muutamassakin kohdassa kehittynyt. Positiivisia yllätyksiä itselle.

Hienoa oli huomata, kun tein arvioinnin syksyllä yhdelle kaverille, josta olin vähän huolestunut, ja nyt kun mä tein hänelle uudestaan niin hän oli paljon parantanut taitojansa, häneen on kiinnitetty huomiota ja yritetty just häntä tsemptata siinä liikunnassa ja äidillekin puhuttu siitä...

Semmonen jännä kun oli muutama lapsi, jotka sijoituivat sinne siis joilla on selkeesti motorisesti aika paljon haastetta ja vaikeuksia niin he oli kuitenkin kaikki semmosia jotka on tosi liikkuvaisia ja tykkäävät siitä liikkumisesta mikä on mun mielestä hyvä juttu, ei meillä oo kehtään sellasta lasta, joka ei tykkäis yhtään liikkua.

Myös kielteisiä yllätyksiä todettiin MOQ-T-lomakkeella tehtyjen arviointien yhteydessä. Jotkut haastateltavista olivat sitä mieltä, että MOQ-T-lomakkeella tehty arvio osoittautui huomattavasti heikommaksi kuin muilla lomakkeilla aikaisemmin tehdyt arviot tai omat havainnot.

Ei jotenkin tunnu sopivan meidän ryhmän lapsiin kummankaan ryhmän lapsiin ainakaan...lomake antoi heikomman tuloksen kuin mitä omat havainnot ovat olleet

6.2.5 Lomakkeen hyödynnettävyys

Suurin osa haastateltavista voisi ajatella käyttävänsä lomaketta hieman muokattuna työssään. Koko ryhmälle ei nähty tarvetta tehdä arviointia ainakaan joka kerta. Erityisen käyttökelpoisena lomake nähtiin siinä tapauksessa, että lapsen motorisesta kehityksestä on jo herännyt huoli. Monet korostivat lomakkeen olevan hyödyllinen nimenomaan **arkihavainnoinnin tukena**.

Tätä on hyvä käyttää just niiden motoristen taitojen kartoituksessa sen havainnoinnin tukena, kun me tehdään ne arkipäivän havainnot niin sitten vielä tsekata tää lomake, kun tää on niin helppo avata sieltä tietsikalta.

Mut vaikei tekis tämmöstä koskaan mutta kun katsoo näitä kysymyksiä ja miettii jotain lasta niin sekin jo auttaa itseä miettimään niitä eri osa-alueita.

Lastentarhanopettajista valtaosa käyttäisi lomaketta **yhdessä muiden tiimiläisten kanssa**, jolloin nähdään, ollaanko lapsen motorisista taidoista samaa

mieltä. Mikäli tiimissä todettaisiin, että jossain osa-alueella on kehitettävää, näitä taitoja harjoitettaisiin ryhmässä ja sovittaisiin uudelleenarviointi jonkin ajan kuluttua.

Ja tosiaan ryhmän molempien lastentarhanopettajien olisi hyvä täyttää. Meilläkin tuli X:n kanssa muutamassa kohdassa huomioita, että ai, sä näet asian noin.

Jos sieltä nyt jotain oikein yllättävää tulisi esiin, niin tietenkin sitä tulisit treenattua ja mietittyä enemmän että missä sitä voit pystyä auttamaan.

Lomake nähtiin hyödyntämiskelpoisena niin **vanhempien kanssa tehtävässä kuin moniammatillisessakin yhteistyössä**. Lomakkeen avulla pystyttäisiin konkreettisesti näyttämään, miten jokin motorinen vaikeus päiväkodin arjessa esiintyy.

Jos jonkun vanhemman on kauheen vaikeeta löytää sitä ajatusta että mistä sä oot huolissas niin tämmöset on aina siitä tosi hyviä että kylähän ne nyt ihan arkeen pohjautuu, että mä olen nyt huomannut että näät asiat eivät vaan täällä jostain syystä onnistu, että ootko huomannut onnistuuko ne kotona...

Moniammatillisessa yhteistyössä, vanhemmat mukana. Voitaisiin jopa täyttää yhdessä vanhempien kanssa.

Tärkeänä nähtiin se, että jos lomaketta käyttää, on tietoinen siitä, miksi käyttää sitä ja mitä sillä pyrkii osoittamaan.

Toki voit vaan täytyy sitä miettiä, että miksi tämmöstä sitten täyttää, että testaamisen vuoksi ei kannata tehdä yhtään mitään paperia, vaan voit täytyy jotenkin ajatella se niin, että se on työkalu ja se tulee käyttöön niin että sitten miettii toimintaa.

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYDEN JA LUOTETTAVUUDEN TARKASTELU

Eettinen toiminta tutkimusta tehdessä tarkoittaa, ettei esitetä väärää tietoa ja tutkimustuloksia raportissa. Myöskään toisten tiedon esittäminen omiana ei ole eettisesti hyväksyttyä ja kyseessä on luvaton lainaaminen. Eettisesti kestävien tutkimus- arviointi ja tiedonhankintamenetelmien käyttö kuuluvat hyväksyttävään ja luotettavaan tutkimuksen tekemiseen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7.)

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2000) mukaan tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä edellytetään suostumus. Tutkimukseen osallistujat ymmärtävät, että osallistuminen on vapaaehtoista ja kerrotaan mitä heiltä vaaditaan. Aineiston keräämisessä otetaan huomioon anonymius ja luottamuksellisuus. (Hirsjärvi ym. 2000, 25–27.) Lastentarhanopettajien mukaantulo tutkimukseemme tapahtui täysin vapaaehtoisesti ja heillä oli mahdollisuus myös kieltäytyä tutkimuksesta. Kerroimme osallistuville etukäteen mahdollisimman tarkasti infokirjeen avulla, miten tutkimus etenee ja mitä heidän odotetaan tutkimuksen kuluessa tekevän.

Eettisyys tutkimushankkeessa on myös tietosuojasta huolehtimista siten, ettei yksittäistä tutkimushenkilöä tai työyhteisöä voida tunnistaa (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 13). Tämän pyrimme raportissamme ottamaan huomioon muun muassa niin, ettemme mainitse edes tutkimuspäiväkotien nimiä. Vaikka lainauksissa käytetyt murteet saattavat paljastaa, onko vastaaja Turun vai Porin seudulta, ei se mielestämme vielä vaaranna haastateltavien anonymiteettiä.

Meillä ei ollut varsinaisesti sosiaalialan etiikkaan liittyviä kysymyksiä, joita olimme joutuneet käsittelemään työssämme. Emme varsinaisesti tutkineet ihmisiä, vaan työkalun käyttökelpoisuutta. Lomakkeen lapsista antamat tulokset jäivät lastentarhanopettajien omaan tietoon, olimme kiinnostuneita vain heidän mielipiteistään lomakkeen käyttökelpoisuudesta. Yleiset tutkimuksen eettisyyteen liittyvät ohjeet olemme huomioineet raportissamme. Varsinaista tutkimuslupaa emme pyytäneet, mutta ennen haastatteluja allekirjoitimme yhteistyösopimukset, jossa tulivat selville tutkimukseen osallistumisen velvollisuudet kaikille osapuolille.

Kvalitatiivisissa haastattelututkimuksissa perinteiset luotettavuutta arvoivat mittarit eivät tule kysymykseen. Kaikki kuvaukset kokemuksista ovat ainutlaatuisia eikä kahta samanlaista ole. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta kuitenkin kohentaa tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja haastattelututkimuksessa kerrotaan toteutuksen olosuhteista ja paikoista. Tulkintojen perustelut tuodaan esiin ja raportoinnissa käytetään suoria haastatteluotteita. (Hirsjärvi ym. 2000, 213–215.)

Saimme tekemiemme haastattelujen perusteella kattavan kuvan nykyisin käytössä olevista motoristen taitojen havainnointi- ja arviointimenetelmistä sekä lastentarhanopettajien kokemuksista MOQ-T-lomakkeesta. Saimme tutkimuksemme mukaan niin kokeneita kuin vasta vähän aikaa lastentarhanopettajana toimineita. Päiväkodit olivat myös sopivasti erilaisia; osa päiväkodeista Turusta ja osa Ulvilasta. Peruspäiväkotien lisäksi mukana oli liikuntapainotteinen päiväkotikoti, vuorohoito-päiväkotikoti ja englanninkielinen päiväkotikoti.

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu vaikutti sopivalta ja luontevalta. Valmis kyselylomake olisi saattanut ohjata liikaa vastauksia. Teemahaastattelu antoi mahdollisuuden edetä vastaajan tahtiin ja ennakkoluulottomasti selvittää lastentarhanopettajien näkemyksiä. Emme kokeneet ongelmana sitä, että tutkimuksen tekijöitä oli kaksi ja molemmat haastattelivat lastentarhanopettajia tahoillaan. Olimme suunnitelleet haastattelujen teemarungon yhdessä ja noudatimme yhteisesti sovittuja toimintatapoja haastatteluissa. Mielestämme se, että saimme hyvin samankaltaisia tuloksia, jopa parantaa tutkimuksen luotettavuutta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kaikki haastattelemamme lastentarhanopettajat pitivät motoristen taitojen havainnointia ja arviointia päiväkodissa tärkeänä. Aivan samoin kuin muun muassa Laasonen (2005, 197–198), he pitivät havainnointia tärkeänä siksi, että selvitetäisiin ongelmien syy ja se, miten lasta voitaisiin mahdollisissa motorisissa vaikeuksissa tukea. Herttuainen ja Lankinen(2009) ovat todenneet koordinaatiohäiriöiden vaikuttavan moniin kehityksen osa-alueisiin. He pitivät varhaista puuttumista tärkeänä, jotta lapsen taitoja voidaan harjoittaa niillä osa-alueilla joissa motorisia vaikeuksia ilmenee. Myös haastattelemamme lastentarhanopettajat pitivät tätä varhaista puuttumista tärkeänä. Erityisesti esikouluikäisten kohdalla motoristen taitojen arviointia tehdään lähinnä tulevaa koulun aloitusta varten. Motorisia taitoja voidaan harjoitella lisää, jos vaikeudet huomataan ajoissa.

Haastattelemamme lastentarhanopettajat totesivat havainnoivansa lasten motorisia taitoja päivittäin osin tiedostaen ja osin tiedostamattomasti kokemuksensa myötä. Kehitystä havainnoidaan tiedostetusti erityisesti neuvolaa ja koulua varten. Nykyiset havainnointimenetelmät koettiin melko suppeiksi ja vain suuntaantaviksi. Mikäli lapsella huomataan ongelmia, asiasta keskustellaan ensin vanhempien kanssa ja päiväkodin omissa tiimeissä ja mietitään, miten lasta voitaisiin oikein tukea. Mikäli vaikeudet tuntuvat isoilta, moniammatillinen yhteistyö on välttämätöntä.

MOQ-T-lomakkeen täytettävyyteen lastentarhanopettajat olivat tyytyväisiä. Lomake on heidän mielestään helppo ja nopea täyttää niin sisältönsä kuin teknisten ominaisuuksiensa näkökulmasta. Erityisen tyytyväisiä oltiin siihen, että sähköinen lomake aukesi hyvin kaikilla erilaisilla laitteilla. MOQ-T-lomakkeen myönteisinä puolina nähtiin myös sen monipuolisuus ja kattavuus verrattuna aiemmin käytössä olleisiin lomakkeisiin. Sen todettiin olevan helppolukuinen eli tulos on nopeasti tulkittavissa. Lomakkeen todettiin herättelevän huomaamaan motorisia vaikeuksia ja antavan tukea arkipäivän havainnoille. Lomake nähtiin myös hyvänä puheeksi ottamisen välineenä esimerkiksi vanhempien kanssa.

MOQ-T-lomakkeesta löytyi myös kehitettävää. Haastattelemamme henkilöt totesivat, ettei se sellaisenaan sovellu 5-vuotiaiden motoristen taitojen arviointiin yhtä hyvin kuin esikouluikäisten. Pienempien lasten kohdalla motorisissa taidoissa todettiin olevan vielä paljon ikään liittyvää vaihtelua. Kaksiosaiset väittämät koettiin myös hankalina, koska usein lapsi osaa jommankumman taidon, mutta ei molempia. Joidenkin haastateltavien mielestä väittämät olivat liian negatiivisia eivätkä näin ollen neutraaleja.

Suurin osa haastattelemistamme lastentarhanopettajista oli sitä mieltä, että lomakkeen antamat tulokset lapsen motorisista taidoista vastasivat heidän ennako-oletuksiaan. Mielestämme lomakkeen käyttökelpoisuutta lisää se, että lomake kuitenkin antaa myös ei-odotettuja tuloksia eli lomakkeen avulla voidaan tunnistaa vaikeuksia, joita ei ilman sitä olisi huomattu. Joidenkin lasten kohdalla tuli arvioinneissa yllättäviä tuloksia, esimerkiksi suuria eroja hieno- ja karkeamotorisissa taidoissa. Muutama lastentarhanopettaja oli oma-aloitteisesti tehnyt joidenkin lasten kohdalla uusintatestauksia ja huomannut motoristen taitojen harjoittamisen jälkeen selkeää parannusta tuloksissa.

MOQ-T -lomakkeen toimivuudesta päiväkotikäisten motoristen taitojen arvioinnissa on vielä vähän tutkimustietoa. Saimme samankaltaisia tuloksia kuin Savolainen ja Vienola (2014), jotka testasivat lomakkeen luotettavuutta esikouluryhmissä. Heidän tutkimuksessaan todettiin, että lomake voisi muotoutua sopivaksi, mutta kuten meidänkin haastateltavat totesivat, lomake kaipaa vielä hiomista. Lomakkeen kuitenkin todettiin olevan jo nyt herättelevä huomaamaan ongelmat lasten motorisessa kehityksessä jo ennen lapsen kouluunmenoa. Suurin osa haastattelemistamme varhaiskasvatuksen ammattilaisista oli valmis ja kiinnostunut käyttämään MOQ-T-lomaketta hieman muokattuna arkityössään.

Jos lomaketta haluttaisiin käyttää enemmän päiväkotikäisiin lapsiin, sitä kannattaisi hieman muokata. Kehitys 5-vuotiaasta 7-vuotiaaksi tapahtuu huimalla vauhdilla eivätkä lomakkeen kaikki väittämät ole tutkimuksemme mukaan käyttökelpoisia pienillä lapsilla. Esikouluikäisten arviointiin väittämien todettiin olevan paremmin soveltuvia, tosin joihinkin kaksiosaisiin väittämiin kaivattiin täsmennystä.

Lastentarhanopettajat pohtivat myös mahdollisuutta, että ikään liittyvä kömpelyys ja arkuus saattaa vääristää tuloksia.

Koska motoristen vaikeuksien huomaaminen varhain on lapsen etu, kannattaisi tämän suuntaiseen havainnointiin panostaa ja tehdä se mahdollisimman helpoksi toteuttaa. Tutkittu MOQ-T-lomake on teknisesti hyväksi havaittu ja testattu konsepti sekä ladattavissa ilmaiseksi internet-pohjaisena kaikissa mahdollisissa laitteissa, jolloin lomakkeen käyttäminen ei ole taloudellinen uhraus päiväkodeille. Jotta lomake tulee aktiiviseen käyttöön, täytyy päiväkodeissa tehdä yhteinen päätös sen hyödyntämisestä. Haastateltavien mielestä on tärkeää, että työkalun käytöllä on selkeä tarkoitus eivätkä arviot jää hyödyntämättä. Muussa tapauksessa käyttö jää sattumanvaraiseksi ja liikaa lastentarhanopettajan oman kiinnostuksen varaan. Huomasimme, että päiväkodeissa oli saatu hyvää keskustelua testattavan lomakkeen pohjalta. Sitä oli käytetty tiimissä keskustelun avaajana, jolloin erilaisia näkemyksiä voidaan käydä läpi yhdessä.

Opinnäytetyöprosessin aikana huomasimme ammatillista kehittymistä omassa toiminnassamme. Ollessamme päiväkodissa harjoittelussa aiheemme sai meidät ajattelemaan enemmän lapsen ikätasoista motorista kehitystä, ja huomasimme tarkkailevamme motorisia taitoja päivittäisissä toiminnoissa. Lomake tuntuu todella hyödylliseltä varsinkin aloittelevalla lastentarhanopettajalle.

LÄHTEET

- Ahonen, Timo; Viholainen, Helena; Cantell, Marja & Rintala, Pauli 2005. Motoriikka ja oppimisvaikeudet. Teoksessa Timo Rintala, Timo Ahonen, Marja Cantell & Anu Nissinen (toim.) Liiku ja opi. Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 7–24.
- Ahonen, Timo 1990. Lasten motoriset koordinaatiohäiriöt. Kehityspsykologinen seurantatutkimus. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 78. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Asunta, Piritta (toim.) i.a. Motoriikan havainnointilomakkeen (MOQ-T) käsikirja: Täyttöohjeet ja psykometriset ominaisuudet (1.0) viitattu 26.3.2016. https://ekapeli.lukimat.fi/files/pdf/MOQ-T_kasikirja.pdf
- Asunta, Piritta & Mälkönen, Ida 2015. Motoriikan haasteet oppimisessa – tiedosta, tunnista, tue! Pori 10.11.2015. Järjestäjä: Liiku ry. Luentomateriaali.
- Asunta, Piritta; Viholainen, Helena; Westerholm, Jari & Rintala, Pauli 2015. Motoriikan havainnointilomake (moq-t) suomalaisille opettajille – Motor observation questionnaire for teachers -lomakkeen kulttuurinen kääntäminen. Viitattu 7.2.2016. http://www.lts.fi/sites/default/files/page_attachment/lt_1-15_tutkimusartikkeli_asunta_lowres.pdf
- Asunta, Piritta 2015. Henkilökohtainen tiedonanto.
- Borgman, Marika 2012. MINÄHÄN OSAAN! Kotiharjoiteopas motorisesti kömpelöille 4-vuotiaille lapsille Opinnäytetyö. Fysioterapia. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.2.2016. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41546/Borgman_Marika.pdf?sequence=2
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. 5. uudistettu laitos. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C. Katsauksia ja aineistoja 17. Tampere. Viitattu 20.8.2016. <http://docplayer.fi/298805-Diakonia-ammattikorkeakoulu-c-katsauksia-ja-aineistoja-17-kohti-tutkivaa-ammattikaytantoa-opas-diakonia-ammattikorkeakoulun-opinnaytetoita-varten.html>

- Herttuainen, Enni & Lankinen, Katariina 2009. KETTERÄKSI – ARVIOINTIMENETELMÄ 5–6-VUOTIAIDEN LASTEN KARKEAMOTORISTEN PERUSTAITOJEN LAADUN HAVAINNOINTIIN Suunnattu päiväkotien kasvatushenkilöstön käyttöön kehityksellisten koordinaatiohäiriöiden varhaisen tunnistamisen työvälineeksi. Opinnäytetyö. Hyvinvointiala. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.2.2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3746/Herttuainen_Enni%20ja%20Lankinen_Katariina.pdf?sequence=1
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita.6.–8. painos. Helsinki: Tammi
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13.painos
- Järviluoto, Marja & Väänänen, Päivi 2008. Virikkeitä motoriikan kehittämiseen ja arviointiin varhaiskasvattajille Lahden seudulla. Opinnäytetyö. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma. Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.2.2016. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/11407/2008-07-22-03.pdf?sequence=1>
- Kanerva, Anu & Terho, Mari 2010. Peruskouluikäisten kehityksellisen koordinaatiohäiriön pysyvyys ja sen yhteys oppimisvaikeuksiin ja koulutyytökentelytaitoihin. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. viitattu 24.8.2016. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/23254/URN:NBN:fi:juu-201004201546.pdf?sequence=1>
- Karvonen, Pirkko 2000. Hyppää pois! Lapsen motoriikan arviointi ja kehittäminen. 2. painos. Tampere: Tammi
- Kuikka, Henna 2015. Alakoulun opettajat motoriikan arvioijina. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma Opettajankoulutuslaitos Jyväskylän yliopisto. viitattu 24.3.2016. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/47214/URN:NBN:fi:juu-201509283276.pdf?sequence=1>

- Laasonen, Kaisu 2005. Lasten motoristen taitojen arviointi. Teoksessa Pauli Rintala, Timo Ahonen & Marja Cantell (toim.) Liiku ja opi. Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 197–216.
- Lepistö, Tiina 2009. Motoristen taitojen ja oppimisvaikeuksien välinen yhteys esi-kouluikäisillä lapsilla ja liikuntaintervention vaikutus lasten motorisiin taitoihin peruskoulun ensimmäisellä luokalla. Liikuntapedagogiikan pro gradu- tutkielma. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 13.2.2016. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21304/URN_NBN_fi_jyu-200906091712.pdf?sequence..
- Niilo Mäki instituutti i.a. a. Motoriikka. Viitattu 7.2.2016. <http://www.nmi.fi/fi/oppimisvaikeudet/motoriikka>
- Niilo Mäki instituutti i.a. b. Lukimat. Karkeamotoriikka. Viitattu 10.2.2016. <http://www.lukimat.fi/sanasto/lukimat-sanasto/karkeamotoriikka>
- Savolainen, Noora & Vienola, Susanna 2014. Motoriikan havainnointilomakkeen (MOQ-T) luotettavuus 6-vuotiaiden lasten arvioinnissa. Erityispedagogiikan pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteiden laitos Jyväskylän yliopisto viitattu 24.3.2016. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43954/URN:NBN:fi:jyu-201408062293.pdf?sequence=1>
- Suomen CP-liitto ry i.a. a. Ihminen Edellä. Hankkeet. Mukaan- liikun, opin, osallistun. Viitattu 25.8.2016. http://cp-liitto.fi/liiton_toiminta/hankkeet/mukaan_liikun_opin_osallistun
- Suomen CP-liitto ry i.a. b. Ihminen Edellä. Hankkeet. Mukaan- liikun, opin, osallistun. Ajankohtaista. Viitattu 25.8.2016. http://www.cp-liitto.fi/liiton_toiminta/hankkeet/mukaan_liikun_opin_osallistun/ajankohtaista
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. viitattu 6.2.2016. www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Viholainen, Helena; Hemmola, Pia-Maria; Suvikas, Jenni & Purtsi, Jarno 2011.
Arviointi-, opetus- ja kuntoutusmateriaaleja Loikkiksella ketteräksi.
Niilo Mäki Instituutti & Suomen CP-liitto.

LIITE 1. Päiväkoteihin lähetetty tutkimukseen osallistumispyyntö

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teemme samalla lastentarhanopettajan pätevyyttä. Olemme valinneet opinnäytetyön aiheeksemme lasten motoristen taitojen havainnoinnin päiväkotiympäristössä. Tarkoituksenamme on testata uutta motoristen taitojen havainnointiin kehitettyä lomaketta sekä selvittää, kuinka näitä taitoja havainnoidaan tällä hetkellä.

Tutkimuksessamme lastentarhanopettajat työnsä ohessa havainnoivat ryhmänsä lasten motorisia taitoja ja täyttävät internetistä löytyvän 18-kohtaisen havainnointilomakkeen. Lomake on hyvin helppokäyttöinen ja nopeasti täytettävä. Motoristen taitojen havainnointi **ei tarvitse erillistä tilannetta**, vaan se voidaan tehdä normaalien toimintojen ohessa. Työmme tarkoitus on haastatella lastentarhanopettajia lomakkeen käyttökelpoisuudesta ja vertailla sitä nyt teillä mahdollisesti käytettäviin menetelmiin. Haastattelun toteutamme pari- tai yksilöhaastatteluna ja se vie aikaa korkeintaan tunnin. Lomakkeeseen voi halutessaan tutustua etukäteen <https://ekapeli.lukimat.fi/?site=q;q=moqt>

Pyytäisimme, että päiväkotinne 5–6-vuotiaiden ryhmän lastentarhanopettaja tai -opettajat voisivat osallistua tutkimukseemme. Tarkoituksena on täyttää lomake mahdollisimman monesta ryhmän lapsesta huhti-toukokuun aikana. Mukaan lähteville lastentarhanopettajille lähetämme infopakettin tutkimukseen liittyen sekä haastattelun teemakysymykset etukäteen. Osallistuessanne teemme sopimuksen opinnäyteyhteistyöstä kanssamme, jossa sovitaan molemminpuolisista sitoumuksista. Haastattelut toteutamme touko-kesäkuun vaihteessa.

Ilmoitattehan osallistumisestanne sähköpostitse viimeistään 23.3.2016 mennessä.

ystävällisin terveisin

Satu Vaahtio ja Satu Kuisma

LIITE 2. Infokirje ja teemat haastatteluun lupautuneille lastentarhanopettajille

Hei!

Kiitos, että lupauduitte mukaan opinnäytetyömme toteutukseen. Tarkoituksenamme on siis ensinnäkin selvittää, minkälaisin menetelmin päiväkodeissa tällä hetkellä lasten motorisia taitoja havainnoidaan ja toiseksi kerätä lastentarhanopettajien kokemuksia uudenlaisesta MOQ-T-motoriikan havainnointilomakkeesta. MOQ-T-lomake ei ole diagnosointiväline, vaan sitä voidaan käyttää esimerkiksi motoristen taitojen seurantaan tai puheeksi ottamisen välineenä.

Tutkimusten mukaan lapsilla, joilla on varhaislapsuudessa vaikeuksia motorisissa taidoissa, on hyvin usein myös ongelmia esimerkiksi sosiaalisissa taidoissa. Motoriikan vaikeuksilla on todettu olevan myös yhteys mm. matemaattisiin ja lukemisen vaikeuksiin ensimmäisten kouluvuosien aikana. Jotta lasta osataan tukea oikein, on tärkeää, että mahdolliset vaikeudet motorisissa taidoissa huomataan mahdollisimman varhain.

Tutkimuksessamme on mukana päiväkoteja Ulvilasta ja Turusta. Tarkoituksenamme on saada opinnäytetyö valmiiksi vuoden loppuun mennessä. Tutkimuspäiväkotina saatte valmiin opinnäytetyömme myös käyttöönnne.

Liitteenä on lyhyt Power Point -esitys opinnäytetyömme taustasta ja tarkoituksesta (lyhennelmä tutkimussuunnitelmasta).

Pyydämme teitä mukana olevia lastentarhanopettajia

1. **Täyttämään toukokuun loppuun mennessä** mahdollisimman monesta 5–6-vuotiaasta lapsesta Internetistä löytyvän MOQ-T–motoriikan havainnointilomakkeen www.ekapeli.fi/MOQ-T. Sivustolta löytyy myös lomakkeen lyhyt manuaali sekä pidempi käsikirja, mikäli on halukkuutta tutustua siihen tarkemmin. Havainnointilomake sisältää 18 väittämää, kaikki eivät välttämättä sovellu alle 6-vuotiaisiin lapsiin, mutta jokaiseen väittämään tulisi kuitenkin valita sopivin mahdollinen vaihtoehto.
2. **Merkitsemään muistiin huomioitanne täytettävästä lomakkeesta** (väittämistä, täytettävyydestä, puutteista jne.) ja tuloksista (myös verrattuna aiempiin havainnoiteihinne lapsista).
3. **Miettimään ja ehdottamaan sopivaa haastatteluaiikaa** kesäkuun ensimmäiselle tai toiselle viikolle. Haastattelu vie aikaa maksimissaan tunnin ja se voidaan toteuttaa joko parihaastatteluna tai yksilöhaastatteluna (miten haluatte).

Haastattelun **teemat** ovat seuraavat:

- Motoristen taitojen (liikkumis-, tasapaino- ja käsittelytaidot, hienomotoriikka, karkea-motoriikka) havainnointimenetelmät päiväkodissa tällä hetkellä ja kokemukset käytetyistä menetelmistä
- Kokemukset ja kehittämis ehdotukset uudesta MOQ-T-motoriikan havainnointilomakkeesta

Ystävällisin terveisin

Satu Vaahio ja Satu Kuisma

LIITE 3. Apukysymykset

APUKYSYMYKSIÄ HAASTATTELUUN

1. Vastaajan koulutus?
2. Vastaajan työtehtävät?
3. Työkokemus lastentarhanopettajana yhteensä?
4. Lasten kanssa työskentely (aika)?
5. Millä menetelmillä havainnoidaan ja mitä mieltä näistä?
6. Päiväkodin toimintamalli vaikeusien esiintyessä?
7. Kuinka monesta lapsesta täytit MOQ-T- lomakkeen?
8. Lomakkeen täytettävyys?
9. Hyvät asiat?
10. Millaisia ongelmia täytettävyydessä/kehitettävää?
11. Hyödynnettävyys työssä?
12. Jatkokäyttö?